

KAPITALISMUS JAKO ZOMBIE

Michael Hauser

Kapitalismus
jako zombie
neboli

Proč žijeme ve světě přízraků

Copyright © Michael Hauser, 2012
ISBN: 978-80-87067-62-8

PŘEDMLUVA

Tato kniha je výsledkem osmiletého procesu, během něhož se utvářel její tvar a prvky: byly to jednak texty odvíjející se od konkrétních událostí, selhání, tendencí, problémů, které se stávaly symptomy doby přechodu. Pokusil jsem se v nich z různých úhlů a v různém světle nasvítit rozpadající se pilíře současného ekonomického, politického a kulturního uspořádání. Těmito pilíři míním neoliberalismus, liberální demokracii a postmodernismus. Tyto texty tvoří první tematický okruh knihy, který obsahuje tři části: *Přízrak neoliberalismu*, *Prázdný střed liberální demokracie* a *Stíny postmoderní situace*. Hlavním žánrem prvního okruhu je kritika.

Pak zde byly texty, z nichž se zrodil druhý okruh. Jsou v něm opět tři části: *Marxismus v očistci*, *Strašidlo alternativ* a *Šerosvit současné levice*. Zde se vedle kritiky objevuje snaha o nalezení určité orientace a naděje, třebaže se může zdát, že bychom na toto úsilí měli rezignovat. Na mnohé současné teoretiky i aktivisty to často působí tak, že každé nalezení *určitého* směru znamená potlačení dalších možností. Já se naopak domnívám, že tento postoj, který by se dal označit jako *dogmatický pluralismus* (mnohost je apriorní kategorií: předem je jasné, že vždy a všude má vládnout mnohost, mnohost směrů nebo pravd), je součástí problému: je to způsob, jak potvrdit status quo. Pluralita za každou cenu způsobuje ochromení politické aktivity: předem vylučuje možnost, že rozptýlené směry, hnutí, iniciativy, angažování jednotlivci vytvoří nějakou formu jednoty, která jediná může vést k ustavení „jiného světa“. Co jiného by si měli přát vládci dnešního světa, než aby se jejich opozice donekonečna štěpila na další a další

fragmenty a svůj nouzový stav považovala za ctnost. Pokud postmodernismus chápeme jako kulturu, v níž se fragmentarita a pluralita staly článkem vyznání, pak postmodernismus je prostředkem, který „slouží pánům světa“, jak by řekl Adorno. Heslo „Rozděl a panuj“ se v postmodernismu stalo nadbytečným: potenciální protivník vládnoucích se rozděluje sám a své vlastní sjednocení pokládá za nebezpečné (kvůli údajnému autoritářství nebo hierarchičnosti). Opozice sama zabezpečuje nepřetržitý odklad svého *účinného* politického, ekonomického a kulturního boje.

Tyto texty vyšly většinou v *Deníku Referendum*, ale až zde jsem je mohl uspořádat a učinit z nich soustavu bodového osvětlení. Jsou však proloženy rozsáhlejšími články, které jsem publikoval v řadě periodik (*A2*, *Literárních novinách*, *Tvaru*, *Britských listech*) nebo ve sbornících či kolektivních monografiích. Záměrně neuvádím údaj o jejich vydání, protože jsem je psal s vědomím, že jsou to prvky budoucí knihy. Údaj o jejich vydání by mohl působit jako jisté narušení vnitřní struktury knihy. Pravděpodobně by to vyvolávalo dojem, že proces vzniku knihy byl opačný: nejprve rozptýlené, neprovázané texty, pak kniha, pod níž se podepsala náhoda. Ve skutečnosti jsem od začátku vkládal jednotlivé články do jisté struktury, která v tomto osmiletém procesu zvolna krystalizovala. Mám totiž za to, že kniha je příležitostí k tomu, aby se objevila nová struktura, která odpovídá materii textu.

Současnou celkovou krizí (není to jenom krize ekonomická, ale také sociální, politická, teoretická, ekologická, a také krize odporu) lze chápat jako nasvícení kapitalismu. Nejsou obrysy, které při tom zahlédneme, obrysy zombie? Jak o tom bude řeč v kapitole *Krize je trojitá*, kapitalismus měl v sobě vždy určité mrtvolné jádro, i v dobách svého rozmachu a životnosti: zrodil se jako živá mrtvola. Kapitalismus jako distribuce společenského produktu podle třídního vzorce je pokračováním předchozích forem společnosti, v nichž krajně nerovnoměrné rozdělení bohatství vedlo k finální krizi a zá-

niku. Minulý režim ztroskotal nikoliv kvůli svému údajnému rovnostářství, ale naopak kvůli tomuto vzorci, který byl v rozporu s jeho rovnostářskou ideologií, byť to nebyla třídní společnost v klasickém slova smyslu. Jeho mrtvolným jádrem bylo to, že nedokázal nalézt ekonomicky efektivní způsob rovnostářské distribuce bohatství, která by se zakládala na činnosti jednotlivců, nikoliv na jejich společenské pozici (v přesné Marxově formulaci to zní tak, že hlavním kritériem je kvantum společensky nutné pracovní doby). Bylo to podobné zombie jako kapitalismus, jemuž se však podařilo zemřít druhou smrtí. Není kapitalismus zombie, jemuž se nedaří zemřít podruhé? Druhá smrt by z jistého hlediska byla vysvobozením i jeho samotného.

Jediným žijícím zombie, které se skrývá i pod maskou čínského socialismu, je kapitalismus. Kapitalismus vytváří podmínky, v nichž se vše stává přízračným, ať už je to neoliberalismus, jeho dnešní ekonomická forma, liberální demokracie, jeho dnešní politická forma, nebo postmodernismus, jeho dnešní kulturní forma. Tento zombie sahá tak daleko, že i alternativy vůči současnému kapitalismu působí jako něco strašidelného.

Kniha má název *Kapitalismus jako zombie* také proto, že se snaží ukázat, jak se současné ekonomické, politické a společenské struktury vnitřně štěpí a vymykají se kontrole nejen veřejné, ale také kontrole ze strany vládnoucích. Je to doba, v níž vládnoucí přestávají disponovat strukturami zajišťujícími jejich vládu, ale daný řád věcí běží dál. Tato doba proto nemůže trvat dlouho. Momentální situace je však taková, že žádný společenský aktér, ať už spravuje daný řád nebo je to aktér opoziční, nemá dostatečnou jednotu a sílu, aby prosadil změnu daných struktur nebo celého systému. Jsme v patové situaci s dlouhodobě neudržitelnými tenzemi.

Knihu jsem psal jako výraz emancipační, levicové opozice vůči danému stavu věcí. Snad přispěje k tomu, aby levice dospěla ke svému novému začátku.

Část první

**PŘÍZRAK
NEOLIBERALISMU**

I.

KRIZE JE TROJITÁ

Je mnoho názvů pro současnou dobu a systém, v němž žijeme. Někdo mluví o postindustriální společnosti, někdo o společnosti vědění, jiný o společnosti nadbytku, další o neoliberalismu a další o globálním kapitalismu. V oběhu je několik desítek různých označení. Nyní se do veřejného prostoru dostalo slovo krize a vrhá stín na všechna pojmenování. Ale můžeme ji připojit ke každému pojmenování, takže řekneme, že nastala krize postindustriální společnosti, společnosti vědění, společnosti nadbytku atd.? Jinými slovy, má toto slovo obecné uplatnění a my se nacházíme v období krize všeho?

Otázka zní, zda se slovo krize přiřpendluje ke všem těmto označením, jež jsou napojena na určité teoretické nebo politické diskursy. Budou např. stoupenci postindustriálního diskursu tvrdit, že postindustriální společnost je v krizi? Je tu jisté sepětí mezi užíváním výrazu krize a tím, v jakém diskursivním rámci se pohybujeme. Tento rámec totiž obsahuje mřížky, jež předem zviditelňují a zároveň zneviditelňují jisté stránky společenské reality. Příkladem jsou čeští neoliberalové, kteří nejdéle ze všech žádnou krizi neviděli, a když ji konečně spatřili, chápou ji jako chřipku, která přejde, ať ji léčíme či ne (V. Klaus).

Právě na neoliberalismu a jeho výpovědích o krizi lze nejlépe pozorovat, nakolik je chápání krize spjato s výchozí teorií a s ideologií. O ideologičnosti neoliberalismu svědčí už jenom to, že žádný neoliberální ekonom si nedokázal představit, že by ekonomická krize mohla nastat. Neoliberalní teorie hlásá, že trh osvobozený od státních zásahů směřuje k rovnováze, a takto osvobozený trh se z principu nemůže dostat do krize.

Příznačná byla odpověď na výpadek dodávky elektřiny, který postihl velké části Kalifornie včetně Silicon Valley, místa, v nichž se rozvíjejí nejmodernější technologie. K tomuto obrovskému výpadku došlo poté, co byly privatizovány rozvodné sítě a klesla míra investic do jejich údržby. Odpověď ze strany neoliberalních ekonomů byla, že tyto výpadky zmizí, jakmile se přikročí k další vlně privatizace.

Jak si to vysvětlit? Jak je možné, že někdo nedokáže vidět souvislost mezi určitým krokem (privatizací rozvodných sítí) a jeho následkem (výpadkem elektřiny), když zároveň musí vědět, že k tak obrovskému výpadku dříve nedošlo? Jaké to je uvažování, když se z této události vyvodí, že privatizace nebylo mnoho, ale naopak málo? Jak že to je?

Jedním z rysů ideologie je to, že určitý postup se vyřadí ze série možných příčin a dostane ochranné pouzdro. Tento rys známe z ideologie marxismu-leninismu. Příčinou hospodářských potíží reálsocialistických zemí byly sabotáže diverzních skupin, dílčí chyby řízení nebo malá osobní iniciativa pracujících, ale bylo vyloučené, aby příčinou byl hospodářský systém samotný. Ani v dobách perestrojky se to nezměnilo. Všechny návrhy končily u různých vylepšení nebo posílení již existujících ekonomických prvků, jako bylo družstevnictví, ale nedotkly se základní otázky, na jakých principech stojí celý systém. Tato otázka by totiž mohla ukázat, že „toto nebyl socialismus“, jak se na začátku sedmdesátých let vyjádřil Roger Garaudy.

Ideologie působí jako zastavení: v určitém bodu je přerušen výklad, neboť se před myšlením rozsvítí červená, přesněji řečeno, nic se rozsvěcet nemusí, protože přímo do myšlení jsou zabudovány brzdy. Všimněme si, jak se mění charakter myšlení, které se stává vítězem, a jeho principy se začínají uskutečňovat. Jak věděl Marx, neděje se to tak, že by myšlenka sama o sobě byla tak mocná, že změní realitu, nýbrž „sama realita musí usilovat o myšlenku“, a jenom tato myšlenka se dá uskutečnit.

Uskutečňovaná myšlenka se v něčem mění, už není jako předtím. Změna se nemusí týkat obsahu, ten může zůstat stejný. Na rovině obsahu jsou její nositelé, teoretikové nebo politikové, třeba i věrní svým zásadám. Co se mění, je forma jejího sebe-vztahu, způsob, jakým přistupuje sama k sobě. Tato změna je způsobena tím, jaký je její vztah ke skutečnosti. Už tu není odstup udržovaný prostým faktem, že je to myšlenka mezi myšlenkami, „pouhá“ myšlenka. Tento odstup se zásadně zmenší a téměř zmizí, jakmile se z ní stane hybná síla skutečnosti.

V tomto okamžiku to již není jedna myšlenka z mnoha, ani jenom myšlenka, která má mezi ostatními hegemonické, tj. vůdčí postavení, nýbrž je to myšlenka-skutečnost. Sociální nebo ekonomická realita se začala proměňovat pod jejím vedením a ona vtiskuje svůj tvar reálně existujícím společenským vztahům. Tak se uskutečnila také myšlenka „svobodného trhu“, která byla pouze součástí akademického světa. Získala moc, kterou neměla, neboť se stala základem hospodářské a sociální politiky, a zasáhla do reálné podoby našeho života.

Jak a proč se mění její sebe-vztah? Za prvé už to není jedna myšlenka z mnoha, nýbrž se v jednom rozhodujícím ohledu stala jedinou. Je to právě ona, která získala moc měnit reálnou podobu společnosti. To poznamenává její sebereflexi. „Svobodný trh“ je dvojí, jednak je to pojem, který je součástí neoliberalní či neoklasické teorie, a pak je to svobodný trh jako to, co je třeba uskutečnit. Právě tato ambice a následný proces uskutečňování způsobuje, že se vytváří ona brzda, která zastavuje sebereflexi.

To je obecný problém každé snahy něco uskutečnit. Jakmile přejdeme k praxi a začneme provádět konkrétní kroky, dostáváme se do jiného světa, než byl svět akademických diskusí. Jsme konfrontováni s odlišnou racionalitou, jež je vlastní politickému zápasu. Setkáváme se s tím, co se z akademického hlediska jeví jako iracionální, s polem zájmů a nepsaných pravidel, nebo s podružnostmi, které mohou být rozhodující (ze-

vnějšek politiků, jejich vystupování, styl předvolební kampaně).

Myšlenka se uskutečňuje v tomto iracionálním prostoru. Přestává se jevit jako čistá a posuzuje se jinak. Nejde již o její čistotu, nýbrž o její uskutečnění, a proto je nutné podnikat kroky, které z ní nevyplývají nebo jsou s ní v rozporu. Myšlenka svobodného trhu se v praktické politice prosazovala s tím, že je nutné nadále udržet nebo ještě posílit ochranná celní opatření.

Myšlenka, která se má uskutečnit, se chápe jinak než myšlenky, které zůstávají pouze teoretické. Započítávají se do ní praktické kroky, které ji mohou znečistit. Bez započítání nečistoty by ji totiž nešlo uskutečnit. Je to něco podobného, jako když Aristotelés píše v *Etice Nikomachově*, že je pošetilé chtít po tesáři, aby pracoval se stejnou přesností jako geometr. Započítání nečistoty do myšlenky pak samozřejmě mění její sebereflexi. Její stoupenec neposuzuje praktické kroky učiněné při jejím uskutečňování tím způsobem, že je hodnotí podle bezprostředního obsahu myšlenky, a pokud se s ním neshodují, tak je odmítne a chce politiku čisté myšlenky. Započítává do ní možné znečištění jako nutnou daň za její uskutečňování.

Proto se lze ptát, zda samotné uskutečňování nedává každé myšlence určitý ideologický prvek, který způsobuje, že nevidíme či přehlízíme nesoulad mezi slovy a činy. Tento ideologický prvek se dá jen těžko odstranit, dokud určitá myšlenka má moc utvářet společenskou realitu. Ideologie by pak byla nutným efektem uskutečňování myšlenky. Klasickou terminologií řečeno, ideologie vzniká jako vedlejší produkt spojení teorie s praxí.

Ale mezi stoupenci určité myšlenky vznikají dva proudy, jakmile se objeví fenomény, které jsou s ní dlouhodobě v rozporu. Ekonomická krize nyní působí jako prubířský kámen těch, jejichž východiskem je neoliberalismus. Jedni jako Gordon Brown o svobodném trhu příliš nemluví a raději hovoří o roli technologií a na vědě založených inovacích, které mají

být novým motorem ekonomiky Velké Británie. Jiní jako Martin Feldstein (bývalý hlavní ekonomický poradce Ronalda Reagana) nadále obhajují Reagana a Thatcherovou a odrazují od toho, aby se Velká Británie vrátila před thatcherovskou éru.

Tak můžeme sledovat, co ekonomická krize způsobila neoliberální myšlence. Její stoupence postavila před dilema: věřit v ni nebo nevěřit, když přibývá jevů, které ji zpochybňují? Je možné, že pro některé stoupence vystupuje neoliberální myšlenka jako hegelovský objektivní pojem. Není to výsledek myšlenkového procesu na straně subjektu, nýbrž výsledek pohybu objektivního ducha. Popírat myšlenku svobodného trhu je nerozumné. Svobodný trh je ztělesněním Rozumu: nemůže neexistovat. Kdo se jej pokouší omezit, jedná nerozumně, a pokud jej omezí nebo dokonce „překoná“ v podobě plánované ekonomiky, je to vpád iracionality, který bude ztrestán. Následkem jeho omezení je ekonomická stagnace, kterou v sedmdesátých letech zažily sociální státy, následkem jeho „překonání“ je rozpoutání běsů totalitarismu.

Pokud však samu neoliberální ekonomiku provázejí jevy, jako je stagnace nebo krize, jak se to hegelovským neoliberalům jeví? Na vině nemůže být sám svobodný trh, vtělený Rozum, nýbrž něco jiného. A tím je to, že tento vtělený Rozum se kvůli nejrůznějším omezením nemohl zcela rozvinout. Proto hegelovští neoliberalové mohou tvrdit tak nepochopitelnou věc, že ekonomická krize nepochází z toho, že trh byl osvobozen, ale naopak z toho, že byl spoután. Ekonomická krize nemůže být nic jiného než upozornění Rozumu, že to, co je rozumné, není dosud skutečné. Ti, kteří Rozum nechápou, kladou svobodnému trhu překážky, aniž vědí, co činí.

Hegelovští neoliberalové proto odmítali politiku záchrany bank pomocí finančních injekcí z veřejných rozpočtů i jiná opatření, jako bylo šrotovné. Jejich odmítání se může jevit jako příliš riskantní. Co když bez pomoci státu začne finanční sektor opravdu kolabovat a s ním i celá ekonomika? Jenže to je z hlediska hegelovského neoliberalismu nemožné. Tak to ni-

kdy nebude, protože svobodný trh je nejrozumnějším regulátorem ekonomického života.

Co o tom říct? Dogmatismus? Ideologie? Iracionalita? Nebo uplatnit Popperův kritický racionalismus, podle něhož je neoliberalismus příkladem teorie, kterou nelze falzifikovat, a tudíž je to teorie nevědecká, uzavřená a v zárodku totalitární, jak na to upozorňuje George Soros? Tyto pojmy se však dají použít jen částečně, protože, jak o tom byla řeč, ideologičnost se pojí ke každé myšlence, kterou se někdo snaží uskutečnit. Odpověď hledejme spíše v tom, zda se neoliberalismus dá reformovat. Pokud jej tak jako Soros označíme za nástupce marxismu-leninismu, pak se ptáme, zda by v dějinách neoliberalismu mohla nastat doba dvacátého sjezdu KSSS, na němž Chruščov kritizoval stalinistickou praxi. Provedou někdy neoliberálové obdobnou kritiku praxe neoliberalismu?

Stoupenci neoliberalismu, kteří rozpoznávají souvislost mezi neoliberální politikou a ekonomickou krizí, mluví o potřebě nových technologií nebo o inovacích. Nepředkládají však reformu neoliberalismu. Snad jsou i ochotni připustit, že neoliberalismus je v krizi, ale většinou to chápou jako ztrátu důvěry v neoliberalismus.

Je tu zvláštní odpojení. „Kritičtí“ neoliberálové mluví o změnách, ale ve své politické praxi, v níž hraje roli myšlenkaskutečnost, se nadále řídí klasickými neoliberálními recepty. Záchranná opatření určená bankovnímu sektoru pojmají jako chvilkové vybočení, jako výjimku nutnou v daném okamžiku, která umožnila další běh neoliberální myšlenky. Jako by předpokládali, že základy jsou zdravé a po chvilkovém zakolísání se opět vše rozběhne jako dřív. Začíná se pak prosazovat rétorika trpělivosti, která se používala v minulém režimu. Buďte trpěliví, blahobyt přijde, ale bude to trvat léta, desetiletí. Ale nemůže nepřijít.

O čem to svědčí? O tom, že myšlenka v procesu uskutečňování se dostává do fáze, v níž jí její stoupenci přestávají věřit, nebo přinejmenším nevěří v její bezprostřední účinnost, ale

jednají, jako by jí věřili. Je to proto, že myšlenka v procesu uskutečňování má ideologický prvek, který v ní působí i poté, co se ukazuje její selhání. Nadále působí svým magnetismem, i když na úrovni vědomí se už drolí. Je to magnetismus působící i poté, co určitá myšlenka byla oficiálně pohřbena. *New York Times* v roce 2008 vydal úvodník nazvaný „Pohřební řeč na neoliberalismus“, ale politická praxe se neoliberální myšlenkou řídí dál. Postupuje podle myšlenky, která je prohlášena za mrtvou. *Je to živá mrtvola, zombie.*

Ale jak se pak dívat na vztah neoliberalismu a samotného kapitalismu? Kdo je tu větší živá mrtvola? Není to nakonec tak, že neoliberalismus byl pokusem, jak kapitalismu vdechnout nový život, ale postupně se ukázalo, že to bylo křížení živé mrtvolky? Neoliberalismus oslabil síly, které kdysi daly kapitalismu lidskou tvář a obnovily jeho legitimitu, sociální demokracii, odbory, sociální stát. Byly to síly, jejichž výdobytky dokonce vyvolaly zdání, že kapitalismus již přestal existovat. Ale není jejich oslabení projevem toho, že kapitalismus má mrtvolné jádro mnohem déle, než se zdá? Karel Marx nebo Rosa Luxemburgová dokazovali, že kapitalismus v sobě má tendenci ke krizi a sebezániku, která v něm dříve nebo později převáží nad tendencí k rozmachu. Luxemburgová několik let před první světovou válkou dokazovala, že tato krizová tendence povede k válce, jež kapitalismus načas vyvede z jeho slepé uličky. Válka, sociální stát a neoliberalismus tak mají něco společného: jsou to tři způsoby ožívování kapitalismu. Vypadá to, že kapitalismus nemůže existovat v čisté podobě: pokud by neměl tyto oživující prostředky, zanedlouho by se z něho stala skutečná mrtvola. Historik kapitalismu Karl Polanyi dokonce tvrdí, že ke svému vzniku potřeboval stát, který mu vytvořil existenční podmínky. Nejjistější metoda, jak kapitalismus uvést na cestu jeho konečné krize, proto spočívá v tom, že jej ponecháme bez všech vnějších zásahů.

Zde se vyjevuje jeden zarážející rys dnešní ekonomické krize. V dějinách kapitalismu je to čtvrtá velká krize: první

byla krize sedmdesátých let 19. století, druhou byla krize roku 1929, třetí byla krize sedmdesátých let 20. století. To nové na krizi roku 2008 je, že vládnoucí ekonomická doktrína nedokáže vytvořit program, který by dával naději na její překonání. Chybí obdoba Rooseveltova *New Deal* a nakonec všichni se ve své politice chovají tak, jako by krize měla jednoho dne sama odejít.

Nacházíme se v situaci, kdy se krize zdvojuje. Je tu jednak krize ekonomická a jednak krize ekonomických teorií. Všichni víme, že tu je krize, ale nevíme, jak se z ní dostat. Nejvíce neznepokojuje samotná krize, ale právě tato nemohoucnost a odevzdanost, která svědčí o paralýze teoretického myšlení i praktické politiky.

Někdo snad namítne, že jsou návrhy, jak krizi překonat, počínaje keynesiánskými a radikálně alternativními konč. Jenže pak je otázka, proč se ani ty nejvíce umírněné návrhy nezačaly uskutečňovat. Krize trvá od roku 2008 a dosavadní kroky (sanace bank) nic nevyřešily. Proč se vždy naráží na určitou překážku, která je zastaví na samotném počátku? Když Obama začal prosazovat určité keynesiánské postupy a během jednoho roku se ukázalo, že povzbuzují ekonomiku, přesto od nich pod politickým tlakem ustoupil. A proč se naopak Rooseveltovi podařilo v krátké době prosadit *New Deal*?

A jak je možné, že se v mnoha zemích zvedá masový odpor proti neoliberálním škrtům, a vždy vyvstane určitá překážka, která zabrání, aby se tento odpor přetavil do politické a ekonomické praxe? Mohutnost demonstrací a stávek láme historické rekordy, ale nic se nemění: jako by se neuskutečnily. Den poté se vše vrací do starých kolejí a nanejvýš se nějakou dobu udržují různá alternativní fóra. Nejsme jenom v krizi ekonomické a v krizi ekonomické teorie, ale též v krizi odporu. Dá se říct, že krize není dvojí, nýbrž trojitá.

V čem potom tkví překážka, která nám brání překonat tuto trojitou krizi? Tato překážka snad souvisí s tím, že i když odmítneme neoliberalismus, ba kritizujeme kapitalismus,

přesto jednáme tak, jako bychom v neoliberalismus věřili. Naše jednání se vždy v určitém bodu zastaví, např. v bodu, po němž následuje zpochybnění stávající podoby kapitalistického vlastnictví. I radikální kritika se stále pohybuje na území vymezeném neoliberalismem.

Překážka, která se začne rozpouštět snad jenom tím, že znovu uvěříme ve svou svobodu a budeme jednat tak, že zneviditelníme neoliberální myšlenku a vůbec celý vládnoucí řád idejí a praktik. Že budeme jednat, jako by neexistoval.

OBSAH

Předmluva	5
PŘÍZRAK NEOLIBERALISMU	9
Krize je trojitá	10
Rozpory sociálního státu	19
Učinit kapitalismus viditelným	28
Iracionalita neoliberálních reforem	35
Proč neoliberalismus plodí obludy?	38
Neoliberalismus jako obskurantismus	40
Kindl jako věrozvěst českého neoliberalismu	43
Buď nonkonformní, vzdělávej se!	46
Polovzdělanost – nepřítel demokracie	48
Neoliberálové jako anonymní komunisté	51
Jak zlomit kouzlo soukromého vlastnictví?	54
PRÁZDNÝ STŘED LIBERÁLNÍ DEMOKRACIE	57
Proč je liberální demokracie cynická?	58
Rasistická liberální demokracie	61
WikiLeaks a liberální demokracie	64
Kodaňská konference OSN o klimatu jako konec utopie?	67
Iluze politické plurality	70
Kdy skončí pasivita české společnosti?	73
Vzniká český démos?	76
Proč Češi nejsou ateisty?	79
Chvála materialismu	81
STÍNY POSTMODERNÍ SITUACE	85
Kosíkovy klíče k postmoderně	86
Antikrist	90
Proč perverze není subverze?	93
Výstava perverze jako škola mravnosti	96
„Přemluv bábu“ jako lekce postmodernismu	99

Žena	102
Muž	105
Šidítko konspiračních teorií	107
Disharmonie a kosmický řád Václava Havla	110
Zemětřesení na Haiti s Voltairem	116
Znovuzrození antiky?	119
Proč potřebujeme čistou vědu?	123
Hus a náš boj	125
Obrana jazyka	128
Angažovaná poezie jako osvobození od postmodernismu	136
Mysli na sebevraždu	148
MARXISMUS V OČISTCI	151
O postkomunistické dezinterpretaci Marxe	153
Od liberalismu k marxismu	182
Už nemlč, Althussere	185
Ďábelský verš Guy Deborda	190
Kristus ateista	198
Sv. Pavel pro ateisty	202
STRAŠIDLO ALTERNATIV	205
Alternativa I.: minulý režim	206
Alternativa II.: kapitalismus	209
Alternativa III.: sociální stát	212
Alternativa IV.: komunismus	215
Fašismus	218
Palach nebo RAF?	221
Mor antikomunismu	225
Až odletí noční můra totalitarismu	228
ŠEROSVIT SOUČASNÉ LEVICE	237

Mysterium levicě	238
Odkaz Charty 77 dnešní radikální politice	240
Kapitalismus, nebo demokracie?	250
Kritika růstu Růstu v konzervativní pasti	253
Adorno ve stávkujících Nošovicích	256
Na smrt norských soudruhů	259
Revize multikulturalismu	262
Paroubek v říši fantasmatu	278
Za média levicová	281
Estetika levicové politiky (Caravaggio)	284
Proč má být levicový politik štíhlý?	287
Masaryk kontra Havel	290
Joch jako inspirace pro levici	294
Rudá pravice – šedá levice	297
Proč se levici nedaří?	300
ODS jako učitelka socialismu	303
Levice bez idejí není levice	306
Patří politické tradice na smetišťě?	308
Dnešní politika ve světle Pražského jara	311
Jak radikalizovat ČSSD?	314
Metla antiteoretičnosti	317
Proč má ČSSD financovat <i>Deník Referendum</i> ?	320
Slepá ulička KSČM	323
Pravicová vláda jako hrobník postkomunismu	326
Hnutí zdola jako past	329
Současná hnutí odporu jako poznání (Polemika se Slavojem Žižkem)	332
Nesmrtelný duch vzpoury	336
Víra ve změnu	339
V předvečer nových revolucí	342
Návrat utopie	346
Jak oživit fundamentálně emancipační hnutí?	352
Na obranu slova komunismus	355
Idea komunismu	358

Michael Hauser
KAPITALISMUS JAKO ZOMBIE
neboli
Proč žijeme ve světě přízraků

Vydalo nakladatelství Rybka Publishers,
V Jirchářích 6, 110 00,
v Praze na podzim roku 2012.
www.rybkapub.cz